

ABSTRACT: An enormous carpet with floral decorations which embellished the floor in the Painting Gallery at the Wilanów Palace since the 1970s is leaving the display at the Museum of King Jan III's Palace at Wilanów forever. The text presents the characteristics and the history of the manually woven carpet executed as a copy of a nineteenth-century rug.

KEYWORDS: carpet, Wilanów, Halina Korbik, Painting Gallery called the Museum, Crimson Drawing Room.

W drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX wieku Galerię Obrazów pałacu wilanowskiego, zwaną Muzeum (znaną też jako Salon Wielki Karmazynowy), ozdobił dywan olbrzymich rozmiarów (1800 × 512 cm) z dekoracją roślinną (il. 1). Z inicjatywy kustosz Marii Żukowskiej¹ tkanina została zaprojektowana na podstawie wzoru dziewiętnastowiecznego kobierca znajdującego się w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie (il. 2). Autorem projektu wilanowskiego dywanu jest artystka plastyczka Halina Korbik². Projekt stanowi zmodyfikowaną kopię empirowego kobierca. Chcąc dopasować dywan wymiarami do powierzchni Sali Karmazynowej, rozbudowano pierwotny wzór o dwa dodatkowe medaliony w polu centralnym.

Praca nad projektem obejmowała kilka etapów. W pierwszym z nich na kartonie wykonano rysunek wzoru o wymiarach: 89,5 × 51 cm, ukazujący w skali 1:10 połowę pełnej kompozycji kobierca (il. 3). W kolejnym, rozrysowano na kalce tuszem kompozycję połowy tkaniny, a także nakreślono na kalce ołówkiem i farbą temperową jeden z elementów wzoru – tyrs³. Ostatnim etapem było wykonanie temperą 71 projektów fragmentów wzoru na kratkówe⁴. Elementem uzupełniającym, zamykającym wszystkie etapy projektowania kobierca, była karta kolorów, którą tworzyły motki wełny wybarwione na 23 kolory występujące w dywanie. Projekt został zatwierdzony w 1973 roku przez Kolegium

KOMUNIKAT

POŻEGNANIE WILANOWSKIEGO KOBIERCA Z GALERII OBRAZÓW ZWANEJ MUZEUM

Barbara Czaja
Muzeum Pałacu Króla Jana III
w Wilanowie

Studia Wilanowskie
t. XXVIII, 2021
s. 357–368
Rocznik, ISSN: 0137-7329

1 Maria Żukowska (1926–2005) – historyk sztuki, specjalistka w zakresie aranżacji dekoracji tkaninowych we wnętrzach zabytkowych, współorganizatorka pierwszego po II wojnie światowej zespołu historyków sztuki odpowiedzialnego za rewaloryzację pałacu wilanowskiego, zob. A. Kwiatkowska, *In memoriam. Wspomnienia o pracownikach Muzeum w Wilanowie*, „Muzealnictwo”, t. 47, 2006, s. 255–256.

2 Halina (Hanna) Korbik (1923–1989) – malarka, członek Związku Polskich Artystów Plastyków okręgu łódzkiego.

3 Tyrs (gr. *thyrsos*, łac. *thyrsus*) – obrzędowa laska owinięta bluszczem i zwieńczona szyszkami pinii lub zakończona szyszką i oplecioną winoroślą.

4 Kratkówka – specjalny papier kratkowy, na którym wykonuje się rysunek dyspozycyjny wzoru tkaniny. Zawiera on rysunek wzoru tkaniny wraz z przekrojami, sposób przewlekania osnowy przez nicielnice i płochę oraz plan sterowania nicielnicami.

il. 1

Dywan z Salonu Wielkiego
Karmazynowego,
Muzeum Pałacu
Króla Jana III w Wilanowie

il. 2

XIX-wieczny kobierzec,
który służył jako model
wzornictwa dla dywanu
wilanowskiego,
Muzeum Narodowe
w Warszawie

Rzeczoznawców Pracowni Sztuk Plastycznych w Łodzi oraz kustosz Działu Sztuki muzeum wilanowskiego, Marię Żukowską. Cała dokumentacja projektowa znajduje się obecnie w zbiorach Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

Utkania kobierca podjęła się Tomaszowska Fabryka Dywanów i Chodników, której historia sięga 1846 roku. W tymże roku Edward Roland założył na terenie Tomaszowa Mazowieckiego manufakturę kobierców składającą się z przędzalni i tkalni ręcznej. Po wojnie fabryka dywanów została znacjonalizowana pod nazwą Weltom, ale w procesie produkcji podtrzymywane były dawne tradycje.

Wielkość wilanowskiego kobierca wełnianego zwraca uzasadnioną uwagę, a fakt, iż utkano go ręcznie – wzbudza podziw. Tym bardziej trudno będzie pogodzić się ze świadomością, iż dywan ze względu na pogarszający się stan zachowania, między innymi liczne mechaniczne uszkodzenia struktury tkaniny, zostanie zdjęty z ekspozycji Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

Pragnę wyrazić moją wdzięczność kuratorce Kolekcji Tkanin Muzeum Narodowego w Warszawie Paniom Ewie Orlińskiej-Mianowskiej i Monice Janisz za nieocenioną pomoc w odnalezieniu w zbiorach muzeum dziewiętnastowiecznego kobierca, który stał się podstawą do wykonania wilanowskiego dywanu, a także dr. Marcinowi Gawryszczakowi, kierownikowi Działu Przemysłu Włókienniczego w Centralnym Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, za życzliwość i zaangażowanie w odszukanie projektu oraz informacji o nim.

SPIS ILUSTRACJI

- s. 358 Dywan z Salonu Wielkiego Karmazynowego, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie
- s. 359 XIX-wieczny kobierzec, który służył jako model wzornictwa dla dywanu wilanowskiego, Muzeum Narodowe w Warszawie
- s. 361 Pierwszy etap projektu dywanu wilanowskiego, Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

BARBARA CZAJA

Absolwentka archeologii śródziemnomorskiej na Uniwersytecie Warszawskim, a także studiów podyplomowych w zakresie nowoczesnych technik analitycznych dla konserwacji obiektów zabytkowych na Wydziale Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz muzealnictwa na Uniwersytecie Warszawskim. W latach 1990–1991 zatrudniona w Dziale Inwentarzy Muzeum Narodowego w Warszawie, 1993–2000 na stanowisku konserwatora tkanin w Przedsiębiorstwie Państwowym Pracowni Konserwacji Zabytków, od grudnia 2000 r. członek Pracowni Konserwacji Tkanin Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie. Specjalistka ds. tkanin w misjach archeologicznych w Egipcie (Naqlun, Deir el-Baharii, Sheikh Abd el Qurna, Berenike) i Sudanie Północnym (Stara Dongola). Autorka wielu publikacji dotyczących tkanin

il. 3

Pierwszy etap projektu
dywanu wilanowskiego,
Centralne Muzeum
Włókiennictwa w Łodzi

pochodzących z wykopalisk archeologicznych, a także artykułów o tematyce konserwacji tkanin.

Kontakt: bczaja@muzeum-wilanow.pl

Opracowanie wykonano w ramach prac statutowych muzeum.